

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

PALEOGRAFIA I DIPLOMÀTICA

Coordinació: BUSQUETA RIU, JUAN JOSE

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	PALEOGRAFIA I DIPLOMÀTICA			
Codi	100097			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Història	3	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA		TEORIA
	Nombre de crèdits	3		3
	Nombre de grups	1		1
Coordinació	BUSQUETA RIU, JUAN JOSE			
Departament/s	GEOGRAFIA, HISTÒRIA I HISTÒRIA DE L'ART			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Es preveuen 60 hores presencials (HP), on es realitzaran també sortides fora de l'aula. Es complementarà l'horari amb tutories (HNP).			
	Paral·lelament l'assignatura es completarà amb el treball autònom de l'alumne/a, que té una previsió de dedicació de 90h (HNPA).			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català Castellà Llatí			
Distribució de crèdits	Joan J. Busqueta: 2 ect Núria Preixens: 4 ect			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BUSQUETA RIU, JUAN JOSE	joan.busqueta@udl.cat	2	Dimecres de 13 a 14h. Despatx: 2.02.2
PREIXENS VIDAL, NURIA	nuria.preixens@udl.cat	4	Dilluns a divendres de 9 a 11h. Despatx: 1.04.3

Informació complementària de l'assignatura

Assignatura fonamentalment pràctica dirigida a conèixer les principals característiques de les escriptures que hi hagué a l'Europa occidental, les grafies, els diferents tipus documentals, els sistemes de datació i la matèria escriptòria. L'objectiu general per l'alumne serà ser capaç de llegir i transcriure documents i inscripcions.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Assignatura eminentment pràctica dirigida a aprendre a llegir i interpretar textos i documents medievals i moderns, com a element indispensable per a futures recerques.

En aquest sentit, les classes combinen les explicacions teòriques amb l'aplicació pràctica de les mateixes.

L'aprenentatge es realitzarà a classe, mitjançant l'ús de dossiers de textos i altre material didàctic, i amb treball autònom dels alumnes.

Es preten oferir també una base de coneixement epigràfic, centrant-nos en inscripcions medievals del territori.

L'alumne haurà de presentar un treball sobre documentació original i inèdita (transcripció, anàlisi paleogràfic i edició) d'un document medieval o modern, a elecció de l'alumne/a. El dit treball té l'objectiu que l'alumnat pugui aplicar amb autonomia els coneixements adquirits en l'assignatura, així com aplicar en la pràctica les eines facilitades.

Amb la prova avaluativa escrita, l'alumnat podrà demostrar que ha assolit els coneixements necessaris.

Competències

Competències	objectius formatius
Capacitat d'aplicar els coneixements teòrics en la pràctica	Aprendre a llegir, transcriure i interpretar correctament els diferents textos
Motivació pel rigor i la qualitat	Presentació correcta dels textos

Continguts fonamentals de l'assignatura

Blocs temàtics:

1. La diplomàtica: bases per detectar l'estructura diplomàtica dels documents
2. Suports a la paleografia: normes de transcripció, sistemes de datació i abreviatures bàsiques

3. Evolució de l'escriptura: de l'escriptura romana a la carolíngia. Exemples (segles V-XII)
4. Evolució de l'escriptura: les escriptures gòtiques i la lletra humanística. Exemples (segles XIII-XVIII)
5. Els documents i possibilitats de recerca
6. Epigrafia: escriptura sobre material dur. Exemples

Eixos metodològics de l'assignatura

Assignatura eminentment pràctica dirigida a aprendre a llegir i interpretar textos i documents medievals i moderns, com a element indispensable per a futures recerques.

En aquest sentit, les classes combinen les explicacions teòriques amb l'aplicació pràctica de les mateixes.

L'aprenentatge es realitzarà, a classe, mitjançant l'ús de dossiers de textos i altre material didàctic, i amb treball autònom dels alumnes.

Quant als textos epigràfics, ultra el dossier emprat a classe i els materials didàctics corresponents, si es possible es realitzaran sessions a l'exterior, com a la Seu Vella de Lleida.

L'alumne haurà de presentar un treball sobre documentació original (transcripció, anàlisi paleogràfic i edició) d'un document medieval. El dit treball precisarà de l'assistència a tutories amb el professorat per fer-ne el seguiment durant el curs.

Per completar l'avaluació, l'alumne realitzarà una prova final de lectura de textos.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Cronologia orientativa:

Presentació general de l'assignatura: setembre

Blocs temàtics de l'àmbit de coneixement de la paleografia i la diplomàtica: setembre-novembre

Bloc temàtic de l'àmbit de l'epigrafia: desembre

Sistema d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	Obj.	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	As	Es tindrà en compte tant la participació activa en les classes presencials com l'assistència a les sortides fora de l'aula	5	Totes les presencials, en particular les pràctiques d'aula i de camp*	5
Bloc Prova Escrita (PE) (Examen)	PE: Examen del conjunt de la matèria**	Transcripció de textos	60	Transcripció de documents i làpides a escollir entre les proposades per la professora en el moment de realitzar la prova.	60
Bloc Activitat Pràctica (AP)	AP: Treball individual**	Estudi paleogràfic i edició d'un document	35	Transcripció, interpretació i comentari paleogràfic d'un document medieval o modern	35
Altres (A)					
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

* Es podrà complementar, recuperar i tenir en compte tan positiu com negativament la participació i activitat concreta en la sessió a la Seu Vella

** Caldrà obtenir un mínim de 4 sobre 10 en aquesta part per poder fer mitjana amb la resta

Bibliografia i recursos d'informació

Orientació bibliogràfica de caràcter general

- AGUSTÍ, P., VOLTES, P., VIVES, J., *Manual de cronología española y universal*, Madrid, 1952
- BATELLI, G., *Lezioni di Paleografia*, Ciutat del Vaticà, 1949 (3a. ed., 1991)
- BATLLE, P., *Epigrafía latina*, Madrid, 1958
- CAPELLI, A., *Dizionario di abbreviature latine ed italiane usate nelle carte e codici specialmente del Medioevo*, Milano 1899**
- CASADO, B., *Paleografía. Nociones básicas para leer documentos conservados en los archivos históricos*, Madrid, CECEL-CSIC, 2013**
- CORBIER, P., *Epigrafía latina*, Universidad de Granada, 2004
- DE FRANCISCO, J. M., *Datación histórica. Problemas documentales en la España medieval*, Madrid, 2011
- FAVREAU, R., *Epigraphie médiévale*, Turnhout, 1997
- GALENDE, J. C., CABEZAS, S., ÁVILA, N., *Paleografía y escritura hispánica*, Madrid, 2016
- GARCÍA LARRAGUETA, S., *Cronología (Edad Media)*, Pamplona, 1976
- GARCÍA LARRAGUETA, S., *La datación histórica*, Pamplona, 1998
- GARCÍA LOBO, V., MARTÍN LÓPEZ, E., *De epigrafía medieval. Introducción y album*, Universidad de León, 1995
- GARCÍA VILLADA, Z., *Paleografía española*, Barcelona, 1949
- LASALA, F. de, RABIKAUŠKAS, P., *Il documento medievale e moderno. Panorama storico della diplomatica generale e pontificia*, Roma, 2003
- LÓPEZ BARJA, P. *Epigrafía latina*, Santiago, 1993
- MATEU, J., MATEU, M.D., *Colectánea Paleográfica de la Corona de Aragón*, Barcelona, 1980,1991
- MARÍN, T., *Paleografía y Diplomática*, Madrid, UNED, 1982**
- MILLARES, A., *Tratado de Paleografía española (revisión de J.M. RUIZ ASENCIO)*, Madrid, 1983**
- PETRUCCI, A., *Breve storia della scrittura latina*, Roma, 2002
- PRATESI, A., *Genesi e forma del documento medioevale*, Roma, 1979
- PUIG USTRELL, P., *Els pergamins documentals*, Barcelona, 1995
- RIESCO, A. (ed.), *Introducción a la Paleografía y Diplomática General*, Madrid, 1999**
- ROMERO, M. (et alii), *Arte de leer escrituras antiguas. Paleografía de lectura*, Universidad de Huelva, 1985
- STIENNON, J., *Paléographie du Moyen Age*, Paris, A. Colin, 1973

Bibliografia complementària

- ALFÖLDY, G., Die Römischen Inschriften von Tarraco, 2 vols, Berlin, 1975
- ALMAGRO, M., Las inscripciones ampuritanas: griegas, ibéricas y latinas, Barcelona, 1952
- ARNALL, J., PONS I GURI, J.M., L'escriptura a les terres gironines. Segles IX-XVIII, 2 vols., Girona, 1993
- ARRIBAS, F., *Paleografía documental hispánica*, Valladolid, 1952, 2 vols.
- BARROCA, M. Epigrafia medieval portuguesa (862-1422), Porto, 2000
- BUSQUETA, J.J., "Notícia del possible epitafi del dominic fra Guillem d'Aranyó, bisbe de Lleida (1314-1321)", *Revista d'Arqueologia de Ponent*, 25 (2015), pp.335-340.
- CANELLAS, B., TORRA, A., Los registros de la Cancillería de Alfonso el Magnánimo, Madrid, 2000
- CARRILERO, R., Paleografía y diplomática albacentenses, Albacete, 1997 (2 vols.)
- CAPELLI, A., *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo: dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*, Milano, 1983
- CAVALLO, G. (ed.), Libri, editori e pubblico nel mondo antico. Guida storica e critica, Roma-Bari, 1977
- CENCETTI, G., *Paleografía latina*, Roma, 1978
- COBOS, A., TREMOLEDA, J., L'epigrafia medieval dels comtats gironins, I. El comtat de Peralada, Figueres, 2009
- DAHL, S., Historia del libro, Madrid, 1972
- DE FRANCISCO, J. M., Historia y evolución del sello de plomo. La colección sigilográfica del Museo Cerralbo, Madrid, 2008
- DE SALAZAR, J., La Genealogía. Ciencia instrumental y técnica de investigación, Madrid, 2010
- [D]iplomática antigua . Diplomática moderna, Actas de las III Jornadas de la Sociedad Española de Ciencias y Técnicas Historiográficas, Madrid, 2005
- [D]ocumentació notarial i arxius. Els fons notariais com a eina per a la recerca històrica, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Subdirecció General d'Arxius, 2007
- DURAN GUDIOL, A., "Las inscripciones medievales de la provincia de Huesca", *Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón*, VIII (1967), p. 45-153
- [EL] LLIBRE I LA LECTURA . De l'Antiguitat a l'època moderna, Actes de les primeres jornades internacionals sobre Història del llibre i la lectura (2006), Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2008
- FABRE, G., MAYER, M. RODÀ, I, Inscriptions romaines de Catalogne, París, 1985
- FLORIANO, A.C., *Curso de Paleografía y Diplomática españolas*, Oviedo, 1946
- GIMENO, F.M., « De la luxurians litera » a la « castigata et clara ». De l'ordre gràfic medieval a l'humanístic (segles XV-XVI), "Studium Medievale", 1 (2008), pp. 151-177
- GIRY, A., *Manuel de Diplomatie*, Genève, 1975 (1894)
- HÜBNER, A., *Corpus Inscriptionum Latinarum (CIL)*, vol. I-II, Berlín, 1869 (1892)
- LARA PEINADO, F., Epigrafía romana de Lérida, Lleida, 1973
- MENÉNDEZ-PIDAL DE NAVASCUÉS, F., Apuntes de sigilografía española, Guadalajara, 1993
- MIRAVALL, R., Corpus epigràfic dertosense, Barcelona, 2003

- PASTOUREAU, M., Les Sceaux. Typologie des sources du Moyen Age Occidental, Turnhout, 1981
- PETRUCCI, A., Scrivere lettere. Una storia plurimilenaria, Roma-Bari, 2007
- PETRUCCI, A., Una lliçó de Paleografia, València, PUV, 2008
- RIESCO, A., Introducción a la Sigilografía, Madrid, 1978
- SAGARRA I SISCAR, F.de, Sigil•lografia catalana. Descripció i estudi dels segells de Catalunya, Barcelona, 1915-1922
- DI STEFANO MANZELLA, I., *Mestiere di epigrafista*, Roma, 1987
- TARRAGONA, J., "Inscripcions i làpides sepulcrales a la Seu Vella de Lleida", *Ilerda*, XL (1979), p. 247-324
- TESSIER, G., "Diplomatique", *L'Histoire et ses méthodes*, Paris, 1961, p. 633-676
- VIVES, J., "Epigrafía cristiana", *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, II, Madrid, 1972
- VIVES, J., Inscripciones cristianas de la España Romana y Visigoda, Barcelona, 1969